

Vseučiliško gibanje.

Laško vseučilišče.

Posl. Sylvester je minitrskemu predsedniku izjavil, da „Nemška nacionalna zveza“ še ni zavzela definitivnega stališča glede laške univerze. — Korespondenca „Austria“ poroča, da so kršč. socialisti za ustanovitev laške univerze in tudi za to, da se postavi v Trstu. Stranka bo za to glasovala v odseku in v plenumu. To pa zato, da ne bodo imeli laški poslanci vzroka iti v opozicijo. Vprašanje pa je seveda, ali bo v zbornici za to večina in če bo tudi sankcionirano. Kršč. socialisti stoje na stališču, da je za vsako ceno treba Italijane obraniti Nemeem. — Brnske „Lidové noviny“ pišejo pod naslovom „Potegnjeni Italijani“ na uvodnem mestu o laški univerzi in o nasprotju Nemcev in vlade proti nji, ki se je ravno v zadnjem času spet prav eklatantno pokazalo, akoravno so Italijani igrali zaradi univerze vlogo ponižnih slug vlade in Nemcev. In nato nadaljuje: „Za Italijane izvira iz te izkušnje nauk, kakšno zahvalo lahko pričakujejo od Nemcev. Morda nazadnje vedarje pridejo do prepričanja, da bi bilo bolje iskati sporazuma s Slovenci kot zanašati se na podporo Nemcev. Potem bi varanje Italijanov v univerzitetnem vprašanju ne bilo brez koristi. Pomenilo bi spojitve vseh nemških narodov proti nemški nenasitnosti in solidarni boj za zagotovitev kulturnih posesti in pravice vseh avstrijskih narodov proti brutalni nemški sebičnosti. Potegnjeni Italijani so dokaz, kako nemoralna in neodkritosrčna je podlaga celega sedanjega vladnega režima in kako Bienenrothov sistem plačuje svojim najzvestejšim slugam, če niso ravno samo in samo Nemci.“

Laško vseučiliško vprašanje in Hrvat.

V državno zbornico je prišla deputacija hrvaškega dijaštva na vseučiliščih na Dunaju, Gradcu, Inomestu in Pragi ter se oglašala pri poslancih Laginji, Spinčiču in Trešču s prošnjo, naj vse svoje moči zastavijo v to, da se priznajo izpiti, na zagrebškem vseučilišču napravljeni v Avstriji. Za to je namreč čas kar najbolj ugoden, ker bo laško vseučiliško vprašanje skoraj gotovo kmalu rešeno. Poslanec Laginja je odgovoril, da bodo Jugoslavlani spričo današnjih razmer le težko ubranili ustanovitev laške pravne fakultete. Kar se pa tiče reciprocitete na zagrebškem vseučilišču napravljenih izpitov, so hrvaški poslanci že meseca septembra l. 1909. posredovali pri vladi. Do odločitve pa še ni prišlo, ker vseučiliški rektorji in deželne oblasti še niso izrekle svojih mnenj. Končno je Laginja dijaštvo pozval, naj ne demonstrira in naj se ne veže niti z Nemci niti z Italijani, temveč počaka, kako se bo vprašanje laške pravne fakultete, specialno z ozirom njen na sedež, rešilo med Nemci in Italijani.

Slovensko vseučilišče.

O tem ne ve nihče ničesar. Vse lepo počiva in — spi! Slovenec je povsod zadnji, samo tam ne, kjer je treba plačati denarni in krvni davek!

Malorusko vseučiliško vprašanje.

Maloruski klub je imel pod predsedstvom načelnika profesorja Romančuka daljšo sejo, na kateri je razpravljalo o maloruskem vseučiliškem vprašanju. Poslanca dr. Konstantin Lewicki in prof. Kolessa sta poročala o zadnjih pogajanjih na Dunaju in v Levovu. Rekla sta, da se pogajanja brzkone v kratkem zopet pričnejo. Klub je vzel to poročilo delegatov hvaležno na znanje ter se je izjavil popolnoma sporazumnim toliko s pogajanci samimi kolikor tudi s podlago, na kateri so vršila.

Vprašanje levovskega vseučilišča.

Iz Levova poročajo: Prihodnja konferenca za ureditev razmer na levovskem vseučilišču se vrši na Dunaju te dni. Na tej konferenci se bo razpravljalo o dveh predlogih. Najprej o formuliranju cesarjevega odloka o poljskem značaju levovskega vseučilišča, nato pa o tem, kako se izvede prehodno stanje, dokler se ne osnuje povsem samostojno malorusko vseučilišče. Eden maloruskih profesorjev je že iz-

delal regulativ za ta slučaj, da se pozovejo maloruski docenti, dokler se ne osnuje povsem samostojno malorusko vseučilišče.

Novi vseučiliški statuti u Rusiji.

Iz Petrograda poročajo: Po novih vseučiliških statutih, predloženih državni dumi, bo delovanje visoke šole v vseh delih podvrženo kontroli kuratorja učnega okraja. Vseučiliški rektor, izvoljen od profsorskega sveta, je odgovorni zastopnik vseučilišča. Njegovo izvolitev bo moral potrditi minister. Kandidat, ki ga minister ne potrdi, ne sme biti zopet izvoljen. Ako ostane izvolitev dvakrat nepotrjena, tedaj imenuje rektorja minister. — Dijaki in profesorji so med seboj le v znanstvenih odnosih. Dijaki shodi so podvrženi splošnim določbam o zborovanju in se imajo vršiti izven vseučilišč. Na vseučilišču so dijaki združeni le v znanstvenem delovanju. — Učni jezik je povsod ruski, le na vseučilišču v Jurjevem (Dorpat) je nemški jezik dovoljen na bogoslovni fakulteti, razen tega se bosta na varšavskem vseučilišču poljski jezik in slovstvo predavala v poljskem jeziku. Določbe o sprejemanju Židov ostanejo v veljavi.

Slovanska univerza.

Ob priliki vsleslovanskega kongresa v Sofiji bodo, kakor poročajo iz Prage, razpravljali tudi o ustanovitvi slovanske univerze. Zatrjujejo, da nameravajo tako univerzo ustanoviti v Pragi, in sicer s kreiranjem srbske in bolgarske stolice. Kje pa ostane slovenska? V slovanski vzajemnosti!

Namen in bodočnost Slomškarije na Štajerskem.

Ne ustrašite se dela in boja! Po boju pride zaslužena zmaga in plačilo!
„Slovenec“, št. 117.

Malo čudno se sliši: Slomškova Zveza na Štajerskem! Pa vendar jo prorokujeta „Straža“ (št. 56) in „Slovenec“ (št. 117). „Slovenec“ v svojem svetohlinskem tonu ponuja Efiatom poslanske sedeže in je poleg tega poln še drugih obljub. Pa kdo bi verjel pokroviteljstvu S. L. S., ko pa imamo tako lep zgled na kranjskem „krščanskomislečem“ učiteljstvu, ki njega deputacije za izboljšanje plač ni hotel dr. Lampe niti sprejeti, ki so njega sklepe o prenosu dež. šol. zakonov njih poslanci z njih predsednikom vred v zbornici zavrgli in ki njega poslancu (saj ga „Slov.“ proglašajo tu za zastopnika učiteljstva — Ravnikarju!) ni pustil dr. Šušteršič niti predlagati niti glasovati niti govoriti. In perfidnost „Straže“ sega tako daleč, da na eni strani udarja po učiteljstvu z lopovi, cigani, s propadlimi, podlimi in prodanimi dušami, takoj na isti strani pa svetohlinsko zavija oči in vabi isto učiteljstvo v svoj tabor.

Mi ne bi reagirali na vse to, zakaj ni je menda kreature na svetu, ki bi verovala v resničnost teh obljub in besed, če ne bi bil tu še drug maneuver zadaj.

Prvo, kar je bil namen obeh listov, je, da bi premotili še nekaj učiteljev na Kranjskem, češ, tudi na Štajerskem se nam že vdajajo, tako silna je naša moč! Drugič sta nameravala oba lista zbuditi nezaupanje in sumničenje med štajerskim učiteljstvom, da bi izgubilo vero vase. Na ta način sta hotela započeti med učiteljstvom isti proces, kakor se je začel na Kranjskem.

Tako bi premotili nekatere in našli koristolovce, ki bi ga za prvo silo počastili in visoko nagradili. Potem bi prakticirali po znanem receptu. Ustanovili bi Slomškovo Zvezo, ki bi vanjo nagnali župnike, katehete, organiste. Vsi ti bi se vpisali, in takoj bi razbojnali, da šteje njih zveza 50 do 60 učiteljev. Tako je bilo na zborovanju podružnice na Dolenjskem 40 udeležencev, med temi nad polovico duhovnikov; Goriška podružnica šteje 150 članov, med temi 120 duhovnikov in le 20 učiteljev. Vse to bi priobčevali z velikim pompom in skrbno zakrivali resnični položaj ter tako izkušali zbuhati dvome med naprednim učiteljstvom.

Nadaljna njih taktika je znana! S pomočjo lokalnih razmer bi izkušali po vplivnih možeh vplivati najprej na učiteljce in jih pri-

dobiti zase. Istotako bi vplivali potem na moške, t. j. na koristolovce in štrebarje. Potem je konec njih lova, in prične se delo.

Potem se prične razdor kolegialnosti in solidarnosti med učiteljstvom, ki ga z vsemi močmi pospešujejo. „Krščanski“ in vera jim je sredstvo! Pričeli bi potem s tem, da bi napravili razdor med učiteljstvo pri narodno-prosvetnem delovanju. Tedaj bi pričeli razločevati „krščansko“ in nekrščansko narodno-prosvetno delovanje učiteljstva. Upamo, da bo učiteljstvo takoj tem narodnim razdiralcem in izdajcem posvetilo pošteno in jim povedalo, da so narodnostne izdajce, ki bi rade s pomočjo narodnosti in vere polnile le žepe svoje stranke; odločno pa zavrnili razdor in strankarstvo, ki ga hočejo uvesti v delo učiteljstva na prosvetnem polju. Ne rabimo političkih strank, mi lahko izvršujemo narodno prosvetno delo sami po svoji volji, v lastnih rokah, na podlagi svojih društev!

Nato bi izkušali napraviti razdor med učiteljstvom v stanovskem oziru, tako, da bi niti za stanovske interese ne nastopalo učiteljstvo skupno. Delilo bi se v „krščansko“ in „brezversko“, bi se pa bistveno v tem nič ne razlikovalo in bi se to najlepše izpričalo pri stanovskih zahtevah, da bi stavilo iste zahteve; torej bi bila razlika in nasprotstvo vse umetno narejeno po zaslugi klerikalnih intrigantov. Najlepši zgled temu so sklepi Sl. Zv. glede reforme dež. šol. zakonov na Brezjah in predlogi tov. Gangla v dež. zbornici, ki se bistveno ne razlikujejo, a so jih klerikalci le zavrgli, ker so jim preveč napredni in presvobodomiseln. Druga taka primera so zahteve glede ureditve gmotnega stanja učiteljstva, katero vprašanje so dale te izdajce tudi izbrabiti in so ga same izrabljale v političke namene.

Potem bi se pričelo denuncijantstvo, koristolovstvo in službene ovadbe in preganjanja, ki pa se na Štajerskem nikdar ne morejo raztegniti v tako široki meji kakor na Kranjskem. Pač bi se dalo morebiti spričo takih razmer pridobiti par č. kr. okr. šol. nadzornikov, izvajal bi se uradni pritisk od krajin, okrajnih šol. svetov in šolskih voditeljev, a dobila bi se še zaščita pravice pri višjih oblastvih. Pričela bi se protigagitacija delovanju učiteljstva pri stanovskih, pedagoških in prosvetnih listih in pri vsem drugem delovanju v kranjskem smislu pod pretezo katoličanstva in krščanstva, kar bi pa bilo le maska strankarstva in političkemu koristolovstvu.

Ko bi prišel čas, da bi učiteljstvo stavilo gmotne zahteve, tedaj bi se obrnilo do svojih poslancev in oni bi se jim smejali in bi se ne vdali, ker videli bi, da učiteljstvo ni več strogo organizovano, bi ga ne respektirali kakor sedaj in bi se iz njega norčevali. Isti zgled daje zopet Kranjska!

Korupcija, nasilje, koristolovstvo, denuncijantstvo, terorizem in anarhija bi se pa na Štajerskem ne mogla razviti, ker bi glavni vir moči ostal klerikalcem zaprt, ker ne bi jim dajal dež. šol. svet zaščite, jim ne bi dajala zaščite vlada, ki bi ne ščitila nemoralnosti kakor na Kranjskem, ki bi ne podpirala protizakonitosti, temveč bi ščitila zakone in svojo avtoriteto. Zloraba deželnega šolskega sveta in vlade je na Štajerskem izključena. A edina moč Slomškarije je v dež. šol. svetu in v vladi, sama je pa brez moči, brez življenja in brez bodočnosti!

Priroda in nadljudje *).

K proučevanju o dolgosti življenja se pridružuje značilno dejstvo bolgarskega literata profesorja Odina h konstataciji, se-li narode ljudje-geniji ali nadljudje na kmetih ali v mestu. Do pred dvajsetimi leti je prevladovalo mnenje o intelektualni moči, ki je na kmetih doma in ki se razvija v nepremisljenem kontaktu s prirodo v nasprotju z epidemičnimi zločini pojavi mestnega življenja. Trdilo se je zato, da nadljudje prihajajo bolj pogosto s kmetov nego iz mest. Kdor je to trdil, je gotovo imel tudi osebno zanimanje. Ta trditev je v zadnjih dvajsetih letih padla, in prej citirani bolgarski književnik je proučil rojstni kraj 6382 francoskih pisateljev in prišel do zaključka, da v resnici navedena trditev ne drži. To proučevanje profesorja Odina se ne oзира le na zadnja desetletja, ko je bil namen pred sodka najbolj znaten, ampak se oзира na osebe, ki so se prej

*) Primerjaj članek o dolgosti življenja v zadnji številki! Uredništvo.

živele. Skupno se je konstatiralo, da dajo mesta odstotno mnogo večje število književnikov nego dežela. Neki ameriški zdravnik, ki se je posvetil posebno vprašanju dednosti, podreja statistiko o rojstnih krajih ameriških piscev. Woods je našel, da producirajo mesta z več nego 8000 prebivalcev dvojno število pisateljev kakor navadno.

Statistične številke, objavljene po Odinu, prihajajo do zaključka, da mesta producirajo 13 krat več znamenitih pisateljev nego dežela; še bolj natančno: na vsakih 100.000 prebivalcev mesta se dobi počez 77 znamenitih pisateljev, medtem ko jih je na kmetih le 6 med istim številom prebivalcev.

Bilo bi интересно vedeti, na kaki podlagi je znanstvenik — ki se mu imamo zahvaliti za to statistiko — klasificiral znamenite književnike, ker v kolikor hočejo nekateri biti optimisti, razpravljaje ta članek, se dobe na drugi strani taki, ki se jim zde te številke jako pretirane. Na vsak način pa je jasno — vsaj do nasprotnega dokaza — da imajo prebivalci mest srečo imeti med seboj večje število genialnih ljudi ali nadljudi nego prebivalci dežele. A. M.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

„Jubilejska samopomoč“. Dne 16. majnika t. l. je umrl tovariš Božidar Dedič, nadučitelj v Bočni. Gospe vdovi sem izplačal 476 K. Razposlal sem položnice in prosim, da se znesek 2 K 10 h vpošlje. Prosim, da se tudi zaostanki poravnajo. — Predsednik.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo ima v četrtek, dne 9. junija t. l., ob 2. uri popoldne na Gomilskem svoj občni zbor po zadnjem določenem vzporedju. — Mnogobrojne udeležbe pričakuje R. Vrabl, t. č. predsednik.

Zveze slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem odborniki so se posvetovali v nedeljo, dne 22. pret. m. v Celju. Uredili so besedilo resolucijam, sprejetim na zadnjem občenem zboru, si določili načrt nadaljnjega delovanja ter ukrenili potrebno z ozirom na neopravičene napade v „Slov. gospodarju“ in v „Straži“. Sklenilo se je tudi delovati na to, da se priredi v Mariboru počitniški tečaj.

Sestanek predsednikov slovensko-štajerskih okrajnih učiteljskih društev se je vršil v nedeljo, dne 22. pret. m. pop., ob 1. uri v Celju. Bilo je zastopanih 12 društev, največ po predsednikih, druga po namestnikih. Razmotrivalo se je vprašanje slovenskega poslovnega jezika in se je sklenila taktika, kako nastopati, da se končno ustreže učiteljskim tozadevnim željam.

Učiteljsko društvo za Ptujski okraj priredi v četrtek, 9. junija t. l., poučni izlet v Podlehnik. Oskrbnik g. Fr. Rudl bo demonstriral na posestvu „Štajerske hranilnice“ porabo umetnih gnojil, krmiljenje goveje živine in napravljanje sirovega masla. Pokazal nam bo tudi vzorno klet s hidravlično stiskalnico in cementnimi sodi ter še marsikaj, kar sodi k umnemu gospodarstvu. — Sestanek ob 9. uri zjutraj na licu mesta. — Udeležbo je javiti kar najprej društvu tajniku tov. J. Cenciču pri sv. Barbari v Hal., da moremo pravočasno naznaniti število izletnikov v Podlehnik. — O g o r e l e c, t. č. predsednik.

Goriško.

Učiteljsko društvo sežanskega šolskega okraja je zborovalo v četrtek, 19. p. m. v Sežani. Udeležba je bila še precej mnogobrojna toliko od strani kolegov, kakor tudi od strani kolegij.

Zborovanje je otvoril in vodil tovariš-ravnatelj Ant. Berginec. Koncem svojega govora je prečital več listov, ki so z njimi opravičevali nekateri svojo odsotnost. Nekatere opravičbe so se pa tako čudno glasile, da so služile prisotnim v posebno zabavo, zakaj pisali so jih takovi kolegi, ki jih drugače sploh le malokrat ali pa celo nikdar ne vidimo pri svojih zborovanjih.

Letni poročili tajnika in blagajnika se je soglasno po kratki odobravitvi debati odobrilo. Poročilo socialnega odseka je pa odpadlo, ker je poročevalec v obrtnih tečajih.

Iz blagajnikovega poročila se razvidi, da je imelo društvo v minuli dobi 159 K dohodkov 141 K 09 v stroških, prebitka pa 17 K 91 v. Tirjati na zaostalih letninah ima pa res lepo vsoto 220 K, ki pa ne dela časti tovarišem dolžnikom.

Naša vrla tovarišica Bal. Eppichova nam je podala jako poučljivo sliko o morali in seksualni pedagogiki. Njena naloga je bila jako delikatna, a zato toliko bolj težavna, četudi jako potrebna. Doteknila se je rak-rane pri naši nedorasli šolski mladini, ki se je vsak tako pridno ogiblje, dasi dobro ve, da je to vprašanje dandanes vitalnega pomena. Tema je provzročila jako živahno debato, ki so se je udeležili tovariši Strekelj, Mervič in Kosovel

ter sklenili z željo, da bi se vsaj naš stanovski listi ne ogibali tako skrupulozno tega tako važnega vprašanja. Drugi zrelejši narodi se v svojih listih ne ogiblajo, kadar je potrebno takih debat in poučljivih razprav.

Gospici referentini gre pa vse priznanje na nje energičnem in odločnem nastopu. Njen nemali trud bo žel brezdvomno obilo hvaležnih uspehov.

Tovariš Vendramin je stavil predlog za splošno draginsko doklado vsemu učitelstvu v okraju, kakor jo imajo n. pr. poštni in železniški uslužbenci tukajšnjega okraja. Predlagatelj je mnenja, naj bi se okrajški svet obrnil na vlado za primerno podporo, če čuti, da niso njegove blagajnice v hvalevrednem stanju. Se poljedelsko ministrstvo bi utegnulo n. pr. podeliti kaj v ta namen, ker poučuje učitelstvo kmetijstvo in gospodinjstvo, zakar pa ni pravzaprav obligatno, na svojih šolah.

Predlog je bil seveda brez drugega soglasno sprejet, le vmes je nastala zaradi neke dobrohotne opazke tovarišice Kotnikove interesantna debata o veljavi izpitov na učiteljskih in onih srednjih šol. Tovarišica nam je namreč povedala, da ima v rokah sklep avstrijskega ministrstva (menda finančnega). Kjer pravi, da matura učiteljska ne odgovarja maturi srednjih šol, marveč da odgovarja sposobnost absolviranega učiteljskega komaj sposobnosti gojenca nižjih razredov srednjih šol, gimnazije ali realke. Tovariš Vendramin je na to poročilo o tej čudni min. naredbi urgiral ter navede iz prakse več slučajev, kjer se je že priznalo maturo učiteljsko enakopravno z ono srednje šole ter ji povedal, da je to še toliko manj umestno, ker se zahteva po zakonu že pri sprejemnem izpitu na učiteljske sposobnosti gojenca za meščanske šole, ki je enaka oni nižjih razredov srednjih šol. Poleg tega ima absolvent učiteljski s svojim dokumentom v rokah nekaj dovršenega, medtem ko je absolvent gimnazije ali realke šele na razpotju. Z nižjimi razredi srednje šole se pa ne da niti primerjati. Tovarišica Kotnikova je bila sicer tudi tega mnenja, zato pa se ji zdi dotični odlok še manj umesten, zakaj tu je brez dvoma pomota, četudi — ministerjalna.

Tovariš Albin Strekelj je predlagal, naj store zastopniki pri okr. šol. svetu primerne korake, da ta — če mogoče — po možnosti prepreči ono brezobzirno nesramno napadanje in neutemeljeno blatenje nas in našega stanu po nam neprijaznih listih.

Tovariš Vendramin predlaga dalje, naj se naprosi okr. šol. svet, da primerno nagradi one voditelje v okraju za trud, ki ga imajo s prepisovanjem normalij za sestavo brošure normalij sežanskega okraja. Oba predloga se sprejemata soglasno in izročita tov. zastopnikom v nadaljno uvaževanje.

Predsednik je otvoril na to debato o „Učiteljski bolniški blagajni“. Debate sta se udeležila tovariša Vendramin in Ant. Kosovel ter se je v splošnem odobrilo vse točke, kakor so navedene v „Tovarišu“.

V odbor se je izvolilo vse one, ki so bili doslej, četudi se je volilo z listki in so birši odborniki želeli male izpremembe.

Dodatno se je izvolilo delegatoma „Zaveze“ tovariša Caharijo, ravnatelja Berginca ter tovarišico Balbino Eppichovo.

Zadnja točka (orkestralne, oziroma glasbene vaje) je odpadla, ker je več igralcev na obrtnih tečajih v Ljubljani.

Koncem smem konstatirati, da je bilo to zborovanje eno izmed najbolj živahnih sestankov, tako da bi bilo želeli, da bi imeli tudi v bodoče kaj več slišnih.

Opomba uredništva: Trgovinsko ministrstvo je z odlokom z dne 5. marca 1897, št. 11766, odločilo, da so za državno pošto službo enakopravni vsi učni zavodi, ki imajo pravico do enoletnega prostovoljstva, torej tudi učiteljska. Pod pritiskom društva maturantov poštinih uradnikov je trgovinsko ministrstvo z odlokom meseca julija 1907 prejšnji svoj odlok razveljavilo in odločilo, da se sprejmo za poštne praktikante samo maturanti realk in gimnazij ter absolventi višjih trgovskih šol. Ta odlok je krivičen, ker so sprejemni pogoji v trgovske akademije in učiteljske isti, učna doba na učiteljskih pa je še za eno leto daljša. Ta zadeva se mora urediti sedaj, ko bo državni zbor sklepal o službeni pragmatiki uradnikov. Ta zadeva je za učitelstvo principialnega pomena ne samo zato, ker bi bilo za naš stan poniževalno, ako obvelja odlok trgovinskega ministrstva, ampak tudi zato, ker se tiče naših gmotnih zahtev. Ako absolventom učiteljskih v državni službi ne priznajo pravic tretje skupine (napredovanje do inkluzivno 8. čin. razreda), potem bo naš boj za izenačenje službenih prejemkov z onimi državnimi uradniki jako otežkočen, ako ne brezuspešen. Da se to prepreči, je že naša „Zaveza“, potem „Zveza slovanskega učitelstva v Avstriji“ in „Deutsch-österreich. Lehrerbund“ storil potrebne korake. Dolžnost učitelstvu naklonjenih državnih poslancev pa je, da store drugo.

**Zahajajte samo v lokale,
kjer imajo na razpolago
naš list!**

Srednješolski vestnik.

**** Novodobni dijak.** Ko je stopil v Palermu v drugi razred Viktor-Emanuelovega gimnazija prof. Ghelli, je zahteval drugošolce Sidonni, naj mu popravi red v izpisevalni. Ker profesor tega ni storil, je ustrelil profesorja in sebe. Listi trde, da obstoja v tem razredu zarota med drugošolci, ki hočejo z revolverjem izsiliti iz profesorjev dobre reče, 10 dijakov je že zaprtih.

**** Dijaški tamburaški zbor v Gorici** priredi dne 4. junija 1910. svoj zabavni večer na vrtu hotela „Pri zlatem jelenu“. — Vstopnina znaša za osebo 60 vin., družino 2 K, za dijake in dijakine 40 vin. V služaju slabega vremena se vrši zabava v dvorani. K obilni udeležbi vabi dijaški odbor.

**** Sprejemni izpiti na gorških srednjih šolah.** Sprejemni izpiti na gorški višji gimnaziji in višji realki se prične dne 27. junija t. l., in sicer pismeni ob 3. urah popoldne. Dne 28. junija zjutraj pa bodo ustni izpiti.

**** Češko privatno realko** odpro že to jesen v Iglavi. Realke je bila tam nujno potrebna, ker je nemška državna realka z nemško državno gimnazijo v Iglavi strahovito germanizirala. Češko realko bo morala vzdrževati iglavska „Šolska Matica“ sama, kar je gotovo ogromna naloga, če se pomisli, da bo zgradba poslopja veljala 250.000 K in da velja vzdrževanje enega razreda na leto 10.000 kron. Čehi vzdržujejo na mejah celo vrsto čeških srednjih šol, mi ne zmoremo niti ene!

**** Stoletnica srbske gimnazije.** Srbska gimnazija v Novem Sadu v Banatu je slavila 1. junija t. l. jubilej svoje stoletnice, odkar je bila ustanovljena. V proslavo tega jubileja je priredila gimnazija velike slavnosti.

**** Ljubljansko srednje šolstvo.** Učno ministrstvo je sistemiziralo dve novi slovenski mesti, eno na prvi, eno na drugi gimnaziji v Ljubljani. — Profesor R. Perušek je upokojen. — Ravnatelj mestnega liceja, prof. Macherja, nadomešča dr. Sajovic.

**** Telesna vzgoja na srednjih šolah.** Letošnjega januarja se je vršila v našem ministrstvu na Dunaju anketa glede telesne vzgoje šolske mladine. Ob tej priliki so se vsi strokovnjaki odločno izrekli za povečanje negovanja telesnih vaj v šolah. Sedaj je naučni minister prof. Stürgh izdal tozadeven razpis, kjer predvsem izreka priznanje dosedanjim uspehom telesnega negovanja v šoli. Različni činitelji so šli pri tem šoli s hvalevredno naklonostjo na roko s prepustanjem igrišč in z raznimi ugodnostmi v plavalskih in kopalskih zavodih. Veliko so pripomogla tudi telovadna, igralna in druga športna društva pri telesni vzgoji srednješolske mladine. Marsikje pa so zunanje okolščine delale oviro, da se telesne vaje niso mogle primerno razviti. Minister pozivlja šolska ravnateljstva in učitelstvo, naj izkušajo vse ovire odstraniti in v navedeni namen pridobiti svoje učencev in prijatelje zavodov; tudi naj bi se v to svrho ustanovile posebne organizacije. Razpis nadalje opozarja na razne igre in športe, ki se v posameznih zavodih že vrše ali ki jih je priporočala januaraska anketa, zlasti veslanje in strelska vaje. Gledati je na to, da se bodo telesne vaje učencev vršile ob vsakem vremenu in da se v ta namen tudi odmori med poukom temeljito izrabijo. Da se telesna vzgoja v šoli kolikor mogoče visoko razvije, pozivlja minister vse učitelje, da se živo zavamejo zanjo. Obenem odreja, da morata biti dva popoldneva v tednu popolnoma prosta pouka in nalog, ne da bi se morda zaradi tega delo nakopičilo na druge dneve. Zmanjšanje domačega dela učencev naj se nadomesti z večjo marljivostjo v šoli, omogočajo pa to tudi naredbe zadnjega časa, ki omejujejo stvarino in zmanjšujejo pismena dela. Šolske prireditve na polju telesne vzgoje naj se tudi v bodoče izkazujejo v šolskih programih, izdale pa se bodo tudi še posebne odredbe za izerpljiva tozadevna poročila. Končno izjavlja minister, da je rade volje pripravljen razvoj telesne vzgoje šolske mladine podpirati tudi denarno.

**** V stalni pokoj** stopi s koncem letošnjega šolskega leta ravnatelj goriske višje gimnazije, vladni svetnik Friderik Simzig.

**** Ženske srednje šole v Rusiji.** V Rusiji je moških gimnazij in realk 677, a ženskih gimnazij in podobnih zavodov 958. Samo ženskih gimnazij je več kot moških. Da, ženske gimnazije so naravnost prenapolnjene. V Sibiriji v mestu Tomsku je v ženski gimnaziji 1200 goenk. Sibirski poslanec tega okraja zahteva, da se ustanovi še ena ženska gimnazija. Malo kje je ženska tako željna znanja kakor v Rusiji, ali tudi malokje ji gre v tem oziru tako vlada na roko.

**** Hrvaška vlada pospeševalka slovensko-hrvaške vzajemnosti.** Hrvaška vlada je z odredbo z dne 20. maja 1910, št. 11.368, za vse velike in realne gimnazije odredila to-le: „Naj učitelji dijakom 5. do 8. razreda živo priporočajo, da čitajo najznamenitejša dela slovenskih pesnikov (n. pr. Vodnika, Prešerna, Gregorčiča) in pripovednikov (n. pr. Jurčiča, „Doktor Zober“ in „Deseti brat“) in naj jim zato dajo prikladna navodila.“ — Iskreno smo se vzradovali te odredbe, ki je velik napredek v naših medsebojnih odnosih, ter pričakujemo, da bodo naše šole zale odgovoriti z vneto gojitvijo hrvaškega jezika. Hrvati dobro umevajo Vrazovo stoletnico.

**** Odlikovanje.** Cesar je ravnatelju državne gimnazije v Gorici, vladnemu svetniku Frideriku Simzigu, povodom njegovega stalnega umirovljenja podelil red železne krone III. razreda.

Književnost in umetnost.

Pravnikove zbirke avstrijskih zakonov. Koncem tega meseca izide že napovedani VI. zvezek Pravnikove zbirke avstrijskih zakonov, ki ga je uredil dr. E. Volčič v Novem mestu. Ta zvezek obsega predpise o zapuščinah in njih davščinah, o notarstvu in o položbah (depozitih), ima 710 strani in velja v platno vezan 7 K. Obenem izide poseben odviski iz te knjige: „Pristojbine o zapuščinah“, cena 1 K 20 h in „Sodni depoziti“, cena 1 K 80 h. Vse te knjige se dobe po knjigarnah in pri dr. Volčiču.

Politiški pregled.

*** Konec „veleždajniškega“ procesa v Zagrebu.** Iz Zagreba poročajo, da bo novi višji državni pravdnik Svetislav pl. Gaj te dni stavil predlog, da se daljna preiskava v „veleždajniškem“ procesu ustavi. S tem bo dovršeno zadnje dejanje tega evropskega škandala, nakar se vlada loti saniranja posledic procesa. Predvsem bo vseučiliški profesor Manojlovič, ki je bil suspendiran, reaktiviran, ker ni sedaj nikake ovire več. Tudi vsi učitelji in ostali uradniki, ki so bili pod obtožbo, bodo zopet namešteni.

*** Boj za jezikovni zakon.** Pripravlja se velik boj. Vlada stoji na svojem starem stališču ter hoče jezikovno sporazumljenje samo med Čehi in Nemci na Češkem, drugod naj bi ostalo kakor je. V ta namen skliče zopet konferenco. Češki agrarci so izprožili misel za okvirni zakon, ki naj reši te vprašanje za celo državo. Bukvaj sestavlja ta načrt. Češki agrarci iščejo v ta namen zaveznikov. Če bi se posredilo pridobiti Poljake, potem bi lahko računali na uspeh, zakaj druge prizadete bi se že dobilo. Če bi se jezikovno vprašanje rešilo le parcialno, bi bil to za Slovence velik udarec!

*** Za pravično ljudsko štetje.** Proračunski odsek je sprejel vse postavke notranjega ministrstva. Odsek je s 27 proti 15 glasovom sprejel resolucijo dr. Kramarjevo, da naj vlada pri ljudskem štetju določi poleg običajnega jezika tudi narodnost ter zahteva, da se ne bo nikjer pri ljudskem štetju na manjšine kaj protipostavno vplivalo. Za predlog so glasovali vsi Slovani in socialni demokrati, proti vsi Nemci, tudi krščanski socialci.

*** Državne finance.** Finančni odsek je sklenil, da izvoli pododbor 26 članov, ki ima dolžnost proučiti in staviti vprašanje glede na sanacijo državnih, deželnih in občinskih financ.

*** Pionirski oddelki pri pešpolkih.** Vojna uprava ustanovi pri vseh pešpolkih samostojne pionirske oddelke, ki bodo imeli po 80 mož. Zopet novi stroški!

*** Krščanski socialci** se med seboj prav pridno kregajo. Zlasti obstojajo velika nasprotstva med zastopniki mest pod vodstvom Weiskirchnerja in zastopniki kmetijskih občin. Tukaj gre v prvi vrsti za nasprotne si gospodarske interese, a tudi osebnih nasprotstev je v krščansko-socialnem taboru vse polno. Zlasti vlada ogorčenje proti znanemu poslancu Hrabi, ki je svojim kolegom po smrti Luegerjevi zabrusil par jako neprijetnih v obraz. Krščanski socialci so zahtevali od vlade, naj skliče nižje-avstrijski deželni zbor samo v svrhu, da se razveljavi imuniteta poslanca Hrabe, proti kateremu so vložili tožbo. Vlada je to zahtevo odklonila. Sedaj zahteva krščansko-socialna stranka, naj vlada zaključi zasedanje, zaradi česar bo suspendirana poslanska imuniteta. Ne ve se še, ali se vlada tej zahtevi vda.

*** Za razpoko v Avstriji.** V soboto se je podala k ministru pravosodja Hohenburgerju deputacija, ki ga je v imenu 200.000 katoliških ločencev v Avstriji naprosila, naj bi se že enkrat reformirali dotični zakoni o ločitvi zakona. Gospod Zaluzny je slikal stanje katoliških ločencev, na kar je minister odgovoril: „To mi je dovolj znano, o tem bi se lahko pisalo cele knjige.“ — Gospa Poklar je prosila ministra, naj bi se dovolilo katoliškim ločencem, da bi se smeli vdružit poročati, na kar je minister izjavil, da je samo ob sebi umevno, da mora priti do reforme glede ločitve. „Slovenec“ je zaradi tega kar ob pamet.

*** Volilni red za sabor Bosne in Hercegovine.** Vseh volilcev je 402.164. Od teh je 173.127 pravoslavni in ti volijo 31 poslancev; 137.364 mohamedancev volijo 24 in 88.928 katolikov volijo 16 mandatov. Prva kurija ima dva razreda: mohamedansko veleposlovstvo in inteligenco. 399 mohamedanskih veleposlovstnikov volijo 5 poslancev, inteligenca odpošlje 13 poslancev v deželni zbor, in sicer 3129 katolikanov 4, 1676 mohamedancev 1, in 1273 pravoslavni 8 poslancev. V drugi kuriji volijo meščani. 29.555 mohamedanskih volilcev volijo 9 poslancev, 8875 pravoslavni 5, 7485 katoliških tudi 5 in 1620 židov 1 poslanca. V tretji kuriji v kmetijskih občinah je 346.929 volilcev, torej sedem osmin vseh volilcev, in ti volilci volijo le 34 poslancev, katerih je 82. 163.980 pravoslavni volijo 18,

105.784 mohamedancev volijo 9, 78.215 katolikanov volijo 7 poslancev. V tej kuriji se volijo ustmeno, češ da so volilci po večini analfabeti, kar je pa le slabo izpidevalo za 32letno avstrijsko upravo v Bosni in Hercegovini. V prvi kuriji pride na vsake 80 volilcev en poslanec. V tretjem pa se giblje število za enega poslanca med 11.648 do 9066.

*** Med služabniki Matere cerkve.** V Trstu se je začela razvijati afera, ki provzroča po primorskih krajih nenavadno senzacijo. Kanonik Buttignoni je izdal letak, v katerem silovito napada kanonika Mechio in naravnost zahteva njegovo odstranitev iz kapitolja, češ, da ni vreden tega mesta, v svoji okrožnici označuje kanonika Mechio za intriganta in nasilneža, ki hoče absolutno vladati v škofiji in se vzpenjati višje za vsako ceno, bodisi tudi na škodo in pogin neštehtih drugih. Buttignonijeva okrožnica je preobširna, da bi jo mogli podati svojim čitateljem. Napadajoči pisatelj navaja v nji celo vrsto dejstev, s katerimi hoče dokazati, da je Mechia teroriziral vso duhovščino in šikaniral vsakega, kdor ni brezpogojno trobil v njegov rog; da je širil korupcijo, da so njegovi pristaši smeli delati kar so hoteli; da je delil duhovniška mesta samo svojim kreaturam brez ozira na spvsobnost in vrednost, da se je povzdigoval nad škofa in bahal, da se godi to, kar hoče on, ne pa to, kar hoče škof Nagl itd. Okrožnica pozivlja duhovništvo vse škofije, naj vstane zoper moža, ki ni vreden, da je duhovnik — Buttignoni ga imenuje „tirana“, „policista“, „Torquemado“ itd. — in naj zahteva njegovo odstranitev. — Kakor smo rekli, je napravila okrožnica velikansko senzacijo. Vse tržaško časnopisje piše o nji in med duhovščino se že opazuje močna agitacija. Napadeni kanonik Mechia se zagovarja v krščansko-socialnem „Amico“, a reči se mora, da dela njegova obramba prav medel vtisk. Buttignoniju očita, da je „modernist“, da tiče za njim Slovenci in Hrvatje, celo za tajnega socialnega demokrata ga hoče razglašati. Medtem je pa Buttignonijev napad že dosegel ta uspeh, da je veliko število duhovnikov iz cele škofije podpisalo prošnjo, naj se Mechia odstrani. Hrup, ki ga je dvignila ta afera, se — kakor kaže — ne bo prav kmalu polegel, in prav lahko je mogoče, da se še poveča.

Jubilejski dar.

Učitelstvo — sebi! Notranjska posojilnica v Postojini 50 K; Kmetijska posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani 50 K; tov. Angela Troštova in tov. Julij Slapšak iz Vodice 4 K; Jakobčina Dimnikova 2 K; skupaj 106 kron; zadužbi izkazanih 577 kron; doslej darovanih 683 K. Bog plati!

Obrambni vestnik.

Iz obrambnega odseka. Klerikalni listi so začeli strastno napadati učiteljski stan in posamezne učitelje. Nujna potreba je, da na vsak napad odgovorjamo v Učiteljskem Tovarišu in naprednih slovenskih, nemških, čeških, poljskih in laških listih. Najprvo le treba govoriti jasno in odločno besedo o vseh napadih in krivicah v stanovskem glasilu in v naših naprednih listih; vse to snov bo zbiral obrambni odsek ter poskrbel, da pride vse tudi v češke, poljske, nemške in laške liste in v državno zbornico. V ta namen je pa nujna potreba, da združimo moči. Odgovarjati je treba na napade v „Slovenec“, „Domoljub“, „Naši moči“, „Slovenskem Gospodarju“, „Straži“, „Gorici“, „Novem času“ in drugih klerikalnih listih in lističih. Prosimo dotične tovariše, ki čutijo veselje in sposobnost, da bi odgovarjali na kate-regakoli teh listov, da se javijo upravništvu Učiteljskega Tovariša (z opazko: za obrambni odsek.) Obrambni odsek ima na razpolago tudi svojega advokata. Pazno bo zasledoval obrambni odsek tudi ukrepe šolskih oblastev; posebno pozornost bo pa obračal na „de-lovanje“ kranjskega deželnega šol. sveta. Vsi za enega eden za vse!

Slovenski Gospodar, list ljudstvu v pouk in zabavo, piše v 20. številki, dne 19. maja t. l.: „Tri milijone za učitelstvo! Sedaj je beseda izgovarjena! V glasilu naših liberalnih učiteljev „Učiteljskem Tovarišu“ št. 16. se izreka to učitelstvo proti obstrukciji slovenskih poslancev v deželnem zboru, ker hoče in želi zvišanja svojih plač. To pa se ne more zgoditi, dokler deželni zbor štajerski zopet ne dela. — In čujte, slovenski kmetje! Ureditev učiteljski plač bi stala 3 milijone kron. Zaradi teh treh milijonov bi naj naši poslanci pustili gospodarsko zanemarjati Spodnji Štajer, bi naj izročili šolstvo nemškemu nacionalcem, slovenske občine nemškemu mestom